

(advertentie)

Bij de KB betaalt u altijd minder dan het wettelijk maximumtarief.

Bij de KB leent u immers zonder tussenpersonen, tegen "fabrieksprijs". Ook voor tweedehandse wagens en motoren. Maar voor KB-cliënten doen we méér . . .

KB-cliënten lenen tegen nog lager tarief

Daarvoor volstaat het gedurende 6 maanden KB-cliënt te zijn door te sparen op een KB-depositboekje of een KB-zichtrekening te hebben waarop uw loon wordt gestort. Het cliëntentarief levert u vlug een flinke besparing op. Da's zo meegenomen.

Soepel

Een KB-Autolening sluiten gaat vlot en met een minimum aan formaliteiten. Even binnenlopen in een KB-kantoor . . . en het is zó gebeurd.

KREDIETBANK
De bank waar u meer aan hebt.

rubriek boekbesprekingen

BOEKBESPREKINGEN

J. Verhoeven, P. Willems, K. Dobbelaere, **Socio-culturele factoren en onderwijsvernieuwingsgedrag bij leerkrachten.**

Deel 1 : Analyse.

Deel 2 : Tabellen en bijlagen.

Leuven, *Sociologisch Onderzoeksinstituut, K.U.L., 1979. Rapport 1979/3*
– Prijs : 695 BF (2 delen).

Na een relatief lange periode, waarin de argumenten van voor- en tegenstanders van het Vernieuwd Secundair Onderwijs een vrijwel uitsluitend polemisch karakter hadden, beginnen thans – druppelsgewijze – de resultaten van op wetenschappelijke basis gestoelde evaluatiestudies de onderzoekscentra te verlaten. Of deze, vanuit beleidsoogpunt, nog enige nuttigheidsfunctie zullen vervullen, blijft echter een open vraag. Immers, reeds omstreeks het midden van de jaren 1970 werd het licht op groen gezet om de nieuwe onderwijsstructuur geleidelijk aan volledig door te voeren. Dit gebeurde toen, eigenaardig genoeg, zonder dat men over enige empirisch onderbouwde kennis beschikte, die dergelijke beslissing kon rechtvaardigen. Voorliggend onderzoeksrapport trouwens, biedt enkele resultaten waarbij men zich niet van de indruk kan ontdoen dat vernieuwingsdoelstellingen – althans de zuiver pedagogische (i.e. los van de structurele) – over het algemeen op een nogal amateuristische wijze werden geïmplementeerd. Verhoeven e.a. vertrekken – zeer algemeen – van de vraag of de schoolstructuur (VSO versus ASO) invloed heeft op het onderwijsvernieuwingsgedrag van leerkrachten. Met andere woorden, eerder dan bijvoorbeeld het input-output model te hanteren en na te gaan of het VSO – in toto – positieve resultaten behaalt in termen van democratisering, stimuleren van studiemotivatie, interesses en dergelijke bij leerlingen, was het voornamelijk de bedoeling te onderzoeken in hoeverre de effectieve taakvervulling van de leerkrachten verschilt met het type van onderwijs. Meteen zou dan ook kunnen worden nagegaan of leerkrachten in het VSO voldoende voorbereid en gesensibiliseerd worden om hun onderwijsgedrag aan te passen. In dergelijke onderzoeksdader wordt de leerkracht dan ook beschouwd als potentiële 'change agent' op het pedagogisch vlak.

Concreet gezien werden, ter verwezenlijking van dit onderzoeksproject, vooraf een aantal specifieke criteria (o.a. evaluatie, groepswork, individualisering, observatie) geselecteerd uit de algemene VSO-bepalingen. Dit bleek duidelijk niet zo'n eenvoudige taak te zijn aangezien deze bepalingen vrij vaag zijn opgesteld en er uiteraard rekening diende te worden gehouden met de operationaliseerbaarheid van deze respectieve criteria. Een gestructureerde vragenlijst werd, na zorgvuldige ontwikkeling van een gestratificeerde steekproef, afgenomen van 189 VSO- en 207 ASO-leerkrachten uit Vlaamse katholieke secundaire meisjesscholen. De analysestrategie ten slotte bestond erin dat, aan de hand van de geselecteerde criteria, werd onderzocht of VSO-leerkrachten hun rol anders vervullen dan ASO-leerkrachten, dit bij constant houden, wel te verstaan, van de factoren niveau van diploma (regentaat versus licentie) en vakdomein (wiskunde versus nederlands) en van een reeks van positionele, attitudinale en omgevingsfactoren.

Gezien het vrij grote aantal afhankelijke en controle variabelen is het onmogelijk binnen het bestek van deze bespreking een algemeen overzicht te geven van de resul-

taten. Samenvattend, kan evenwel gezegd dat uit het gerapporteerde cijfermateriaal blijkt dat de geselecteerde doelstellingen in een – weliswaar lichtjes – hogere mate worden gerealiseerd door Type I (VSO) dan door Type II (ASO) leerkrachten. De predictieve waarde van de primaire test-factoren (diploma en vak) is echter groter dan die van de onafhankelijke variabele: neerlandici realiseren de onderwijsinnovatie beter dan wiskundigen en regenten beter dan licentiaten. In het licht van dergelijke vaststellingen besluiten auteurs dan ook dat het voorgestelde VSO slechts volledig zal kunnen worden gerealiseerd wanneer leerkrachten, voornamelijk dan op het licentiaats-niveau, beter zullen worden voorbereid op hun taak.

Ongetwijfeld gaat het hier – qua formulering van het opzet, de uitvoering en de analyse – om een zeer adequate studie. Mits het geheel, maar in het bijzonder de keuze van de variabelen, ietwat beter theoretisch in te kaderen, menen wij dat er in dit rapport voldoende stof zit om er een onderzoeksmonografie uit te distilleren. Hierdoor zouden de resultaten overigens een ruimer publiek bereiken.

H. BRUTSAERT

J. Mortier, J. Verhoeven, K. Dobbelaere, Opleiding van leerkrachten in functie van onderwijsvernieuwing.

Deel 1 en 2: Inleidende teksten en probleemstelling. Docenten- en studentenonderzoek.

Deel 3: Tabellen en bijlagen.

Leuven, Sociologisch Onderzoeksinstituut, K.U.L., 1980.

In voorliggend onderzoeksrapport wordt de betekenis van de huidige vorming van toekomstige leerkrachten in functie van de onderwijsvernieuwing bestudeerd.

Deel I (literatuurstudie) vertrekt van een gedetailleerd chronologisch overzicht van het overheidsbeleid inzake het Secundair Onderwijs. Hierin wordt aangetoond dat vooral de eis tot democratisering de drijvende kracht van het V.S.O. vormde. De veelheid van doelstellingen op het inhoudelijke zowel als op het structurele vlak, die de basis vormden van de vernieuwing, werden niet door alle belangengroepen in dezelfde mate en met hetzelfde enthousiasme verdedigd. Naargelang de opvattingen van de aan de macht zijnde beleidsmensen en de organiserende instanties, kreeg het V.S.O. dan ook gedurende de jaren uiteenlopende beleidsuitwerkingen (p. 80).

In een tweede hoofdstuk wordt – ervan uitgaande dat de onderwijsvernieuwingen een totaal gewijzigde aanpak van de leraarsrol impliceren (p. 82) en rekening houdend met de redenering dat de manier waarop leraars hun rol vervullen grotendeels beïnvloed wordt door de opleiding die zij meekregen (p. 87) – ruime aandacht besteed aan de lerarenopleiding voor het Secundair Onderwijs. Op basis van een historisch overzicht van de evolutie in de lerarenopleiding aan de Middelbare Normmaalscholen en aan de Universiteiten wordt aangetoond dat de wetgeving terzake in de loop van de jaren een groot aantal wijzigingen heeft ondergaan. In verband met de huidige lerarenopleiding in België wordt bovendien aandacht besteed aan het probleem van de professionalise-

ring van de leraarsrol, de socialisatie en training van de leraar en de evaluatie ervan door de studenten. Ten slotte wordt een goed gedocumenteerd overzicht gegeven van de evolutie in het studentenaantal in de Regentaten en de Universitaire Aggregatie en van het recruiteringspatroon van de studenten.

Deel II (onderzoeksgedeelte) omvat een docenten- en een studentenonderzoek. Algemeen uitgangspunt van beide studies betreft de vraagstelling in welke mate de huidige lerarenopleiding afgestemd is op het realiseren van de onderwijsvernieuwingen in het Secundair Onderwijs.

In het docentenonderzoek worden 48 docenten, pedagogen en vakdocenten (fysica, godsdienst en geschiedenis) uit een aantal Middelbare Normmaalscholen en Universiteiten, bij middel van vrije interviews ondervraagd. Auteurs wijzen er evenwel op dat de gegevens niet veralgemeenbaar zijn. De aandacht van het onderzoek richt zich vooral naar de gedragspatronen van de docenten en hun kennis omtrent het nieuwe onderwijssysteem. Uit de gegevens blijkt – grosso modo – dat er verschillen optreden naargelang de opleidingssituatie en de onderwijsopdracht van de docenten. Deze vaststelling suggereert een verschillende rolopvatting tussen de onderscheiden groepen docenten. Met het oog op het testen van deze hypothese werden de waardenoriëntaties van de docenten met betrekking tot de V.S.O.-doelstellingen geëvalueerd. In het rapport wordt hiervan een uitvoerige beschrijving per doelstelling gegeven. Het belangrijkste besluit hieruit is dat er – zoals verwacht – een dissensus bestaat tussen pedagogen en vakdocenten omtrent de na te streven doelstellingen: pedagogen (die beroeps-halve meer bij de vernieuwingen betrokken zijn) zijn over het algemeen meer vernieuwingsgezind dan vakdocenten (die inmening in eigen discipline vreezen).

Voor het studentenonderzoek worden 690 studenten uit het Katholiek Middelbaar Normaalonderwijs (571 studenten fysica, godsdienst en geschiedenis), het Provinciaal Stedelijk Middelbaar Normaalonderwijs (93 studenten fysica, godsdienst en geschiedenis) en de Aggregatie (26 studenten fysica) ondervraagd aan de hand van een gestructureerde vragenlijst. Zoals bij het docentenonderzoek wordt ook in dit geval gepeild naar de ervaring van de studenten met de onderscheiden didactische werkvormen en hun kennis over het V.S.O. In grote lijnen komt hieruit naar voor dat enkel het groepswork in alle groepen regelmatig wordt toegepast en dat de informatieverstrekking in verband met het V.S.O. gedurende de opleiding meestal gering is. Verder wordt uitvoerig aandacht besteed aan de houdingen en opinies van de studenten ten opzichte van de onderscheiden V.S.O.-doelstellingen. Telkens worden controles uitgevoerd naar vakdomein, sociale klasse, mate van kennis, contact met het V.S.O. ... Hieruit komt een algemene positieve evaluatie van het V.S.O. naar voor. Wel treden er enkele verschillen op in de aard en de mate van appreciatie van de verschillende doelstellingen: zo wordt bijvoorbeeld de doelstelling in verband met het streven naar heterogene groepeeringsvormen in mindere mate als positief geëvalueerd.

Op basis van de resultaten van beide onderzoekingen komen auteurs tot het algemene besluit dat vooral de mate van informatieverstrekking in verband met het V.S.O. in zeer belangrijke mate bijdraagt tot het scheppen van een vernieuwingsgezind onderwijsklimaat. In deze context wordt dan ook gepleit voor een herziening van de Universitaire Aggregatie in het licht van de V.S.O.-doelstellingen.

Het derde deel van het onderzoeksrapport ten slotte, vormt een samenbundeling van alle tabellen (behorend bij het onderzoeksgedeelte) en bijlagen (o.a. toelichting bij de beschrijving van de steekproeven, constructie van de vragenlijst, e.d.m. ...)

Dit rapport geeft — zeer algemeen — een uitvoerig verslag over het verrichte onderzoekswerk. Positief hierbij is ondermeer het weergeven van een gedetailleerde bibliografische lijst. Te vermelden is ook dat de resultaten van de onderzoeken — voor de lezer die vooral hiervoor geïnteresseerd is — na elk hoofdstuk op goed herkenbare gele bladzijden werden gedrukt.

M. VAN HIJFTE

A. Martens, H. Swinnen, M. Aerts, C. Van Raemdonck, *Na de bedrijfs-sluiting, Onderzoek naar de maatschappelijke gevolgen van bedrijfssluitingen in de textiel- en de metaalnijverheid.*

Sociologisch Onderzoeksinstituut K.U. Leuven, 1979, 259 p.

Dit boek is het resultaat van een onderzoek naar de sociale kost van bedrijfssluitingen. De bedoeling is tot een nauwkeuriger kennis te komen van de (re)allocatie van werknemers op de arbeidsmarkt ter gelegenheid van die sluitingen. De auteurs nemen de "degradatie"-hypothese, nl. de veronderstelling dat in iedere sluiting de "kiem van een permanente cumulatieve degradatie" besloten ligt, als uitgangspunt van hun onderzoek.

De hypothese wordt getoetst aan de hand van de ondervraging van arbeiders en bedienden over hun ganse beroepsloopbaan, vier jaar nadat zij door een bedrijfssluiting getroffen waren.

De steekproef werd op basis van een drietal criteria getrokken: naargelang het gesloten bedrijf tot een sector behoort die in de regio dominant is of niet (waar al dan niet een groot deel van de werknemers tewerkgesteld is); naargelang het gesloten bedrijf al dan niet tot een recessieve sector behoort; en ten slotte naar gelang men veronderstelt dat de getroffen werknemers tot het "primaire" of "secundaire" segment van de arbeidsmarkt behoren.

De eerste twee criteria maakte dat de keuze op de Kortrijkse en Gentse textiel en de Gentse en Mechelse metaal viel. Met het derde criterium werd in de verdere analyse geen rekening gehouden omdat achteraf bleek dat de "primaire-secundaire" functie-groepen helemaal geen interne coherentie vertoonden.

De eventuele demotie- of promotieprocessen werden dus voor de gehele steekproef (waarin de vrouwen ouder dan 55 jaar en de mannen ouder dan 60 jaar uitgesloten werden) onderzocht.

Een vierhonderdtal werknemers werd ondervraagd over het sluitingsfeit (oorzaak en omstandigheden en de beleving ervan) en de tewerkstelling vóór en na de sluitingsfeit. Ook hun volledige loopbaan werd in al zijn aspecten gereconstrueerd.

Deze voorstelling van het onderzoek wordt in het eerste hoofdstuk van het boek gemaakt. Daarop volgen dan vijf hoofdstukken die het onderzoeksmateriaal behandelen. Deze variëren sterk naar analytische kracht.

Zo wordt de lezer gedurende nog drie hoofdstukken "voorbereid" op de toetsing van de basishypothese via een in sterke mate tabelmatige beschrijving van de betrokken bedrijven en werknemers. Op zich zou dit natuurlijk geen bezwaar zijn ware het niet dat men zich bij sommige "kenmerken" afvraagt welke relevantie zij hebben voor de oorspronkelijke vraagstelling van dit onderzoek (bijvoorbeeld het "statuut" van de onderneming, een aparte reeks voor "stopzetting hoofdactiviteit" en "datum sluiting", of de kruistabel "aantal verloren arbeidsplaatsen en door sluiting getroffen werknemers, volgens aard en reden tot sluiting"). Ook over de sluitingspremies werden uitgebreid statistieken berekend.

Stilaan kan men zich niet van de indruk ontdoen dat men afgeleid is geworden door de betrachtting een exhaustief beeld van het sluitingsfenomeen op te hangen, waar men dan uiteindelijk heeft moeten van afzien. Waarschijnlijk mede door deze betrachtting is er ook aandacht besteed geworden aan de betekenis die de sluiting heeft voor de werknemers. Vooreerst concludeert men vanuit een aantal spontane uitspraken dat er een "tragische lijdzaamheid en/of oeverloze teleurstelling tegenover de zeldzame acties die ooit ondernomen worden" blijkt en dat de sluitingspremies en contractuele vergoedingen- de enige "collectieve" behandeling waar de vakbonden oog voor hebben helemaal niet als compenserend voor het verlies kan werken.

Op dezelfde kwalitatieve wijze wordt gedurende een heel hoofdstuk een beeld geschetst van de verliesposten die de bedrijfssluiting voor de werknemer met zich meebrengt.

Nieuwe elementen voor de sociologische kennis van de bedrijfssluiting worden hier niet aangedragen en men kan zich bijgevolg de vraag stellen of deze kwalitatieve benadering op dit ogenblik nog zin heeft. Stilaan is immers toch de vraag gegroeid waarom de (collectieve) reacties op de bedrijfssluiting verlopen zoals ze verlopen. De aard van de verzamelde onderzoeksmateriaal is echter waarschijnlijk niet geschikt om dit soort vragen te beantwoorden. Dit is het wel voor het thema dat in de laatste twee hoofdstukken behandeld wordt. Daarom vinden wij het enigszins jammer dat de analyse die daar doorgevoerd werd niet meer plaats kreeg in het boek.

De analyse die in de twee laatste hoofdstukken weergegeven wordt is naar onze mening de meest betekenisvolle bijdrage van dit onderzoek. Door de loopbaan van de ondervraagden in een vijftal periodes in te delen (de periode voor de tewerkstelling in het gesloten bedrijf, de periode in het bedrijf zelf, na de sluiting, en de laatste of twee laatste betrekkingen) kon het effect van de bedrijfssluiting op de loopbaan-evolutie precies nagegaan worden. Zo werd vastgesteld dat na de sluiting meer dan 40% van werknemers werkloos worden en om terug aan werk te komen bereid moeten zijn een langere afstand af te leggen, zeker de geschoolden als zij hun kwalificatieniveau willen behouden. Door nieuwe werkwisselingen slagen velen erin opnieuw dichterbij huis werk te vinden. Vooral de metaalarbeiders gaan vaak in andere sectoren werken. Bedrijfssluitingen bevorderen de mobiliteit en flexibiliteit van arbeidskrachten.

De fazering van de beroepsloopbaan laat ook zien dat bedrijfssluitingen een schiftingsproces op gang brengen. Na de sluiting werken ongeveer 15 % in de textiel en 6 % in de metaal niet meer in loondienst en enkele jaren na de sluiting (dus na eventuele wedertewerkstellingsperiodes) zijn reeds 49 % van de Gentse en 39 % van de Kortrijkse textielarbeiders definitief werkloos; in de Gentse metaal is dit 18 % en de Mechelse metaal 15 %. Het onderzoek laat ook duidelijk zien in welk opzicht de loopbaan van degenen die dan toch nog aan het werk zijn aangetast wordt. De arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden vóór en na de sluiting werden geëvalueerd. Dit gebeurde aan de hand van een aantal job-kenmerken gegroepeerd rond enkele hoofddimensies zoals de functie, de loopbaanmogelijkheden binnen het bedrijf, de concrete arbeidsomstandigheden, de voorzieningen, de ploegenregeling en het loon. Iedere betrekking kreeg aldus per hoofdkenmerk een index. De ontwikkeling van deze indexen, over de achtereenvolgende betrekkingen, geeft dus de kwalitatieve evolutie van de loopbaan weer.

Uit de globale functie-index is gebleken dat er na een sluiting geen systematische verbetering of verslechtering optreedt. De afzonderlijke functie-kenmerken geven echter aan dat wat bijvoorbeeld de kwalificatie en de objectieve verantwoordelijkheid betreft een sluiting vaak een achteruitgang teweegbrengt (vooral in de textielnijverheid).

Uit de interne loopbaan-index is grotendeels hetzelfde gebleken. Onmiddellijk na een sluiting biedt wedertewerking weinig loopbaanmogelijkheden. Door bedrijfswisseling kunnen sommigen hun positie verbeteren, doch het "eindresultaat" wordt niet schitterend genoemd.

Wat de omstandigheden (o.m. de concrete arbeidsomstandigheden, de voorzieningen, e.d.) betreft wordt vastgesteld dat deze na de sluiting niet stelselmatig verslechteren.

Ten slotte willen we nog even blijven stilstaan bij de resultaten die bekomen zijn wat de prijs betreft die werknemers na een sluiting voor hun arbeid ontvangen. Deze zeggen dat de vergoeding voor de gepresteerde arbeid kleiner wordt. Na de sluiting is er een globale loonsverlaging voor quasi alle werknemers. Zij die ooit een daling kenden zullen hoogst waarschijnlijk deze achterstand "meesleuren".

Deze resultaten werpen ontegensprekelijk licht op de sociale kost van de bedrijfssluitingen. Op dit vlak komt het verzamelde empirische materiaal het best tot zijn recht. Daarom ware het o.i. interessant geweest er weer aandacht aan te besteden. Zo stelt men zich bij de lektuur ervan toch de vraag aan de hand van welke vragen uit de vragenlijst men de onderscheiden kwalificaties heeft toegekend, aangezien er op zeer verschillende en gedetailleerde wijze over de verschillende jobkenmerken onderzocht is geworden. Vooral wanneer men de conclusies leest rijst meer en meer de vraag welke methodologische en theoretische uitgangspunten dit onderzoek hanteert. Als men in het besluit van het zesde hoofdstuk leest dat men tot de "vaststelling" is gekomen "dat in een liberaal economisch stelsel de werknemer op de arbeidsmarkt een bepaald soort werk, dat hij onder bepaalde omstandigheden moet verrichten, verkoopt voor een bepaalde vergoeding en/of beloning", dan maakt men de bedenking of men niet al te naïef aan dit onderzoek begonnen is. Aangezien men in deze studie

veel meer gedaan heeft dan de "degradatie-hypothese" aan een onderzoek te onderwerpen is het gebrek aan explicitering van de theoretische uitgangspunten waarschijnlijk toch de oorzaak van het feit dat men zich dikwijls afvraagt waar men heel wat van de empirische verslaggeving naar toe wil.

P. DE CONINCK

Polekar, Krisis en werkloosheid. *Epo, 1981.*

Dit boek is een verzameling van analyses die een kritische brug willen leggen tussen de wetenschappelijke inzichten en het emancipatiestreven van de werkende klasse, als reactie op de traditionele burgerlijke crisisanalyses. Het boek bundelt lezingen die de crisis poogt te omschrijven i.v.m. haar symptomen en de kapitalistische veranderingsprocessen zoals de sectoriële verschuivingen, de internationalisatie van de economie en de kwantitatieve en kwalitatieve herstructurering op de arbeidsmarkt. Ten slotte worden alternatieve oplossingen naar voor geschoven.

Onderwerpen die aan bod komen zijn: de internationale arbeidsverdeling, een doorlichting van de scheikundige sector, het begrip 'passende' dienstbetrekking met een uitdieping van de R.V.A., als institutie, de technologie als procesinnovator en als instrument in het kapitalisme, het begrip winst als motor van de economie en de relativiteit van de vaak gehanteerde rentabiliteitscriteria, de maatschappelijke betekenis van de zgn. nieuwe economische wereldorde als strategie van het kapitalisme, de mystificatie van de energiecrisis als zondebok, de immigratieproblematiek en ons arbeidsbestel, uitstoting van arbeid en afbouw van bedrijven als crisisstrategie, de humaniseringsproblemen. Als alternatief wordt de maatschappelijke en economische betekenis van de arbeidsintensieve quaternaire sector behandeld.

Doorheen de verschillende bijdragen welke niet steeds systematisch op elkaar volgen, wordt de economische crisis opgevat als een proces van versnelde herstructurering van de economische verhoudingen. Impliciet worden de verhoudingen tussen kapitaal en arbeid opgevat als politieke verhoudingen. Het POLEKAR-boek is dan ook één van de schaarse werkstukken die voor Vlaanderen de economische en maatschappelijke processen en mechanismen van de industrieel-kapitalistische maatschappij empirisch behandelen.

Spijtig is dat het theoretisch macro-referentiekader niet synthetisch uitgewerkt is. Te denken valt aan de theorieën over de verzorgings- of welvaartsstaat, de theorieën over het staats (monopolie)kapitalisme en "laat"-kapitalisme of de "Keynesiaanse" staat. De ontwikkelingen in de klasseverhoudingen, welke inherent zijn aan de loonarbeid-kapitaal verhouding worden evenmin in een theoretisch kader behandeld. Deze opmerking verzwakt dan ook de theoretische relevantie. De maatschappelijke relevantie is echter een pluspunt zowel voor de arbeidersbeweging, die aanknopingspunten vinden voor een gerichte tegenstrategie en een ruimere maatschappelijke discussie.

Al bij al is het POLEKAR-boek een verzamelnaam voor een club sociologen en economen, lovenswaardig daar het een poging doet om economische en sociologische gezichtspunten te integreren op een actueel probleem. Het boek wordt dan ook gesuggereerd als discussiestuk voor vormingswerk, sociale academies, studenten economie en sociologie als voor de arbeidersbeweging.

E. HENDERICKX

Amsterdams Sociologisch Tijdschrift, zevende jaargang, 4 nrs/jaar.
Wolters-Noordhoff voor de Stichting Amsterdams Sociologisch Tijdschrift,
Postbus 58, 9700 MB Groningen, abonnement per jaargang fl. 42.

In Nederland lijkt het zo te zijn dat elke nieuwe generatie sociologen zich rond een nieuw tijdschrift verzamelt. Dat was zo voor "Mens en Maatschappij", daarna "Sociologische Gids" en dat lijkt nu waar te zijn voor het "Amsterdams Sociologisch Tijdschrift", dat aan zijn zevende jaargang toe is. Het Amsterdams Sociologisch Tijdschrift is nieuw, maar het is vooral anders. Naar de vorm oogt het heel sober: gefotostencilde, overdwars gehalveerde dinformaatbladen, gevangen in een duurder linnenpapier jasje, maar de inhoud is rijk en gevarieerd. Het A.S.T. is in de eerste plaats al anders door de leesbaarheid van de meeste artikelen, in de tweede plaats door de ruime opvatting van de "sociologie" en de veelzijdigheid van de kopij. In zijn zevenjarig bestaan heeft het A.S.T. een zeer herkenbaar profiel gekregen en dat is verre van alledaags.

Sociologische tijdschriften met een eigen, herkenbaar "gezicht" zijn immers zeldzaam geworden en dat wordt door velen zelfs toegejuicht, omdat het zou betekenen dat de sociologie eindelijk de jaren der volwassenheid zou hebben bereikt, de grilligheid van een te langdurige jeugd zou hebben overwonnen door een algemeen aanvaarde onderzoeksstijl, een eigen taal en oordeelsvermogen over waar zijn grenzen liggen, te ontwikkelen. Kortom, het stadium van normale wetenschap (Kuhn) zou ongeveer zijn bereikt. Of ook, de "mainstream" sociologen kunnen zich voortaan paradigma-conform met het oplossen van de overblijvende puzzles bezighouden; voor de problemen zijn antwoorden beschikbaar. De instrumenten zijn voorhanden en er kan mechanistisch mee gelaboreerd worden. Dat gebeurt dan ook op grote schaal en de doorgaans weinig verrassende onderzoeksresultaten vullen, mooi tabularisch gerangschikt, de pagina's van de vaktijdschriften, artikel na artikel. Bij zoverre dat al wie intellectuele stimuli zoekt zich veelal vermoeid tot het overlezen van de "abstracts" beperkt.

Prof. J.A.J. Van Doorn bekende enkele jaren geleden in de Sociologische Gids dat hij de vaktijdschriften met graagte opzij schoof om gretig een blad "The New York Review of Books" ter hand te nemen om ideeën te lezen van mensen die zich nog over problemen buigen. "Bold theories" (Popper), wie durft er zich nog mee bezig houden als hij werkzaam is in een discipline waar methodische regelvastheid en hypergereguleerd empirisme de alpha en de omega zijn. Akkoord, het zijn en blijven peilers van het wetenschappelijk bouwwerk, maar het jammerlijke is dat zij de drager van de vernieuwing, het gedurfd theoretiseren, wegdrukken.

In twee opmerkelijke artikels (1) in het van het hiervoor beschreven type vaktijdschrift ver verwijderde A.S.T. stelt Louis Boon de durvers en de voorzichtigen, de onmethodici en de methodici tegenover elkaar (1) en in hetzelfde tijdschrift had één van de erf-laters van de problemen waar Boon zich mee bezig houdt, namelijk Paul Feyerabend (2), al gewaarschuwd voor de stagnatie van de wetenschap door zichzelf, door een teveel aan regels, aan banden leggende experts. Vooral het artikel over de ontdekking van de structuur van het D.N.A. biedt boeiende, leerrijke en denkrijke stof.

Ideeën graag, uitdagend, stimulerend, grensverleggend, tot discussie en tegenspraak nopend, zij kunnen worden geventileerd in het A.S.T. De geest van de betreunde Alvin Gouldner, die zoals Dick Pels in het jongste nummer in zijn herdenkingsartikel schrijft ook voor het A.S.T. op het juist ogenblik op de juiste plaats (Amsterdam) verscheen, is er nog springlevend.

Het A.S.T. werd een open tijdschrift en het feit dat de hand van de redactie kan worden gevoeld is hier niet in tegenspraak. De redactie geeft inderdaad richting, door een copywervingsbeleid rond thema's zoals bijvoorbeeld de ongemeen interessante reeks rond waardevrijheid en ideologie-kritiek met artikelen van o.a. A.C. Zijdeveld, H. Kunne-man, Th. De Boer e.a. en nummers over politieke interventie van militairen en de problematiek van sterven en dood.

Het A.S.T. speelt ook een belangrijke rol in het propageren en verder ontwikkelen van de figuratiesociologie, een term die verwijst naar de sociologen die de empirische studies en theoretische essays van Norbert Elias tot richtsnoer nemen. De centrale problemen binnen dit perspectief komen in het A.S.T., zowel in empirische studies als theoretische verhandelingen en polemieken, uitgebreid aan de orde. Vooral een aantal uitwisselingen over de richting van het civilisatieproces, volgens Elias verlopend als een proces van toenemende affectbeheersing, van "Fremdzwang" naar "Selbstzwang", vormen omdat wordt uitgegaan van materiaal uit concreet onderzoek, een bijdrage tot de verdere uitwerking van deze visie.

Aangenaam verrassend is ook de grote plaats die is ingeruimd voor artikelen gewijd aan de studie van niet-Westerse samenlevingen. Bijdragen die disciplineaire en geografische grenzen veronachtzamen blijken steeds welkom in dit tijdschrift. Het A.S.T. slaagde er ook in voortdurend originele kopij van notaire buitenlandse geleerden beet te krijgen, wat opmerkelijk mag heten voor zo'n jonge publikatie. Zo publiceerden o.a. reeds I. Wallerstein, Paul K. Feyerabend, Derek Philips, Zygmunt Bauman, P. Lehning, Pierre L. Van den Berghe, M.K. Whyte, Steven Lykes, Philippe Aries, E. Dunning, e.a.

Als men wetenschap, in navolging van Pieter Geyl, kon omschrijven als "een discussie zonder einde", dan staat dit tijdschrift op een bijzonder hoog wetenschappelijk peil. Discussies, uitwisselingen, polemieken, kritieken en antwoorden nemen in elk nummer een behoorlijke plaats voor hun rekening. Dit sociaal-wetenschappelijk tijdschrift leeft, boeit, is intellectueel en wetenschappelijk uitdagend. Het A.S.T. verschijnt vier maal per jaar en een complete jaargang telt ongeveer 750 pagina's.

NOTEN

1. L. BOON, Methodologie en wetenschappelijke praktijk : De ontdekking van de structuur van het D.N.A., *A.S.T.*, 1977, vol. 4, 1 : 28-44.
L. BOON, Durf, voorzichtigheid en de methodische rationaliteit van de wetenschap, *A.S.T.*, 1980, vol. 6, 4 : 580-601.
2. P.K. FEYERABEND, Expertise in a Free Society, *A.S.T.*, 1977, vol. 3, 4 : 389-406.

W. VAN POUCKE

ONTVANGEN PUBLICATIES

De vermelde publicaties kunnen later nog uitvoeriger worden besproken.

Cultuur / Arbeid

Limburgse Raad voor Samenlevingsopbouw, **Project tewerkstelling in de welzijnssector, interim-rapport 3.**
Hasselt (Kunstlaan 18), 1981.

In dit onderzoek, uitgevoerd door Tjeu Arits en Jef Elsen van de afdeling Socio-Culturele Opbouw, wordt de tewerkstellingsproblematiek in de openbare bibliotheeksector onderzocht. Het bevat een vergelijking tussen de reële tewerkstelling op 31.12.'79 en de bepalingen van het bibliotheekdecreet. Daarnaast wordt aandacht besteed aan het mogelijke aanbod van kandidaatbibliothecarissen. Ten slotte wordt een overzicht geboden van de personeelskosten in het Limburgs openbaar bibliotheekwerk. Het interimrapport voorziet in een reeks van gegevens waaraan tot nog toe onvoldoende aandacht werd besteed.

Gezin / Welzijn / Beleid

Joan Aldous en Wilfried Dumon (red.), **The Politics and Programs of Family Policy.**
University of Notre Dame en Leuven University Press, 1980, 289 blz., 270 BF.

In deze bundel zijn de referaten en discussieverslagen van de "Notre Dame International Seminar on Family Policy" verzameld. Zij bieden een aantal overzichten, besprekingen en vergelijkingen van het gezinsbeleid in Europa en de Verenigde Staten. Men vindt er bijdragen van P. de Bie, J. Peters, B. Lory, B. Kjellin, M. Bane, L. Lynn jr. en G. Steiner. In een samenvattend artikel plaatsen J. Aldous en W. Dumon de conclusies en de discussiepunten nog eens kritisch naast elkaar.

Arbeid / Sociale stratificatie

Mark Elchardus, **Een internationale beroepenclassificatie en een gestandaardiseerde internationale beroepsprestigeschaal.**
Centrum voor Bevolking- en Gezinsstudiën, Rapport 30/1979, Brussel, 1979, 86 blz.

De publicatie bevat een uitgebreide beroepenclassificatie met daaraan gekoppeld een beroepsprestigeschaal. De beroepen worden op vier niveaus gerangschikt, waarvan de eerste drie overeenstemmen met de door de 'International Labour Office' aanbevolen classificatie. Afhankelijk van het door de onderzoeker gewenst detail en de nauwkeurigheid van de gegevens, kunnen de beroepen op één van de voorgestelde niveaus worden gerangschikt. Op het eerste niveau worden 8 grote beroepsgroepen onderscheiden ; op het tweede niveau worden de beroepen in 79 verschillende groepen ingedeeld ; op het derde en vierde niveau worden meer dan 400 beroepen onderscheiden. De meeste van de beroepstitels zijn vergezeld van een bondige beroepsomschrijving. De gebruikte beroepsprestigeschaal is een voor België gecorrigeerde versie van de Internationale Gestandaardiseerde Beroepsprestigeschaal van Treiman. De publicatie is vooral bedoeld als hulpmiddel bij empirisch onderzoek.

Beleid / Welzijn / Gezondheid / Cultuur

Limburgse Raad voor Samenlevingsopbouw, **Naar een decentralisatiebeleid.**
Brochure naar aanleiding van de viering van 10 jaar Liso, Hasselt, 1980.

Deze brochure (135 blz.) bevat een verslag van 10 jaar samenlevingsopbouw alsook een overzicht van de referaten gehouden tijdens de decenniumviering. Ruime aandacht wordt besteed aan de Sociale Welzijnszorg en de Gezondheidszorg, de Territoriale Opbouw en de Socio-culturele opbouw.

Welzijn / Geschiedenis

Dirk Van Damme, **Welzijnswerk en Kapitalisme ; inleiding op de Marxistische theorie en geschiedenis van het welzijnswerk in België.**
Masereelfonds, Gent en Centrum voor de studie van de Historische Pedagogiek, R.U.G., Gent, 1981 (225 blz.).

Het boek wordt ingeleid met een kritiek op het verhullend idealisme dat volgens de auteur de traditionele geschiedschrijving van het welzijnswerk beheerst. Daarna wordt de ontwikkelingsgang van het welzijnswerk benadert vanuit de economische, politieke en ideologische functies die het vervult. De theoretische inzichten die daaraan worden ontleend, vormen dan het gebinte van een bondige historische schets van de armenzorg en de volksoopvoeding in België.

Huisvesting

Nationaal Instituut voor de huisvesting, **De activiteit van het Nationaal instituut voor de huisvesting met betrekking tot de sociologische aspecten van de huisvesting.**

Brussel (Sint-Lazaruslaan 10).

L. Kieffer, **The Contribution of the National Housing Institute to Research in the Social Sciences and Housing Policy in Belgium.**

Brussel (Sint-Lazaruslaan 10).

Met deze brochure wil het Nationaal Instituut voor de huisvesting haar sociologische bedrijvigheid ruimer bekend maken. Zij bevatten een verslag van het onderzoek en de activiteiten van het Instituut inzake de sociologische aspecten van de huisvesting.

Ontwikkeling

J. Hannes, **Consumptiepatronen en prijsindices.**

Centrum voor Hedendaagse Sociale Geschiedenis, Vrije Universiteit Brussel, 1981.

Deze publicatie bundelt de referaten en het discussieverslag van een in 1980 gehouden colloquium. De lezer krijgt een vrij gedetailleerd overzicht van de evolutie van de levensstandaard in de laatste 200 jaar. In een aantal, op empirische waarnemingen gesteunde veralgemeningen, wordt ook de band gelegd tussen het verbruikersgedrag en de maatschappelijke krachten die het beheersen. De bijdragen zijn van E. Scholliers, P. Vanden Eeckhout, P. Scholliers, A. Grauwels, A. Baudet, J. Poelmans, E. Luyckx-Draelants, H. Krijnse-Locker, W. Van Rijckeghem en R. Lesthaeghe. In het discussieverslag komen vooral de vertegenwoordigers van de vakbonden en de patroonsorganisaties aan bod.

Marc Ledoux (1948) studeerde filosofie en sociale wetenschappen aan de Leuvense universiteit. Dit jaar verdedigde hij er aan de Faculteit der Sociale wetenschappen zijn doctoraatsproefschrift over "Op zoek naar de rest ... Genaologische lezing van het psychiatrisch discours".

Luc Notredame behaalde het licentiaat in de sociologie aan de KUL (1975) en werkte daarna in verschillende kortlopende (BTK-)projecten. Sinds 1 september 1981 is hij werkzaam aan de RUG in het kader van het FGWO-project "Regionalisering van de gezondheidszorg in het Meetjesland".

Jan Servaes (1952) is momenteel verbonden aan het Centrum voor Communicatiewetenschappen (CeCoWe) van de KUL. Hij publiceert regelmatig over ontwikkelingsproblemen, internationale communicatie, massamedia en cultuur.

Frank Van der Auwera (1954) studeerde in 1977 af aan het Departement Politieke en Sociale Wetenschappen van de UIA. In 1978 was hij als navorsers werkzaam aan het Departement Politieke en Sociale Wetenschappen van de UIA in het FKFO-project "Arbeidsverhoudingen en zeggenschap" (promotor : Dr. P. Gevers). Sinds vorig jaar is hij werkzaam als navorsers in het FKFO-project "Kwaliteit van de arbeid" (promotor : Prof. Dr. A.L. Mok). Dit onderzoeksproject, waarvan een doctoraatsproefschrift de uitloper zal vormen, peilt naar de impact van de technologie op arbeidsplaatsen in de dienstensector. De auteur is tevens betrokken bij het internationaal MESS-project (Micro-Electronics in the Service Sector).